

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Belangrijkste bevindingen uit het rapport over het gebruik en de efficiëntie van 'peer education' bij jongeren in Europese landen

Wat is 'peer education'?

Er bestaat niet één onbetwiste definitie van wat 'peer education' is. In de literatuur vinden we verschillende academische en niet-academische definities terug, waarvan de helft betrekking heeft op 'peer education' bij jongeren. Dit lijkt te bevestigen dat het een populaire aanpak is om gezondheid en welzijn te promoten bij jonge mensen. De definities luiden onder meer als volgt:

"Het is het proces van kennis delen onder leden van een specifieke gemeenschap of groep jongeren, om een positief resultaat te verkrijgen op vlak van gezondheid en welzijn." (Topping, 2005)

"... Een aanpak waardoor jongeren kunnen werken met andere jongeren die steunt op de sterke punten van de peer group. Door middel van de gepaste opleiding en ondersteuning worden de jongeren actieve spelers in het opvoedingsproces in plaats van passieve ontvangers van een bepaalde boodschap." (Jacquet, 1996)

"... een proces waarin goed opgeleide en gemotiveerde jongeren informele en georganiseerde opvoedingsactiviteiten organiseren met hun peers (gelijkend op hen qua leeftijd, achtergrond of interesses)." (Bevolkingsfonds van de Verenigde Naties en Family Health International, 2005)

Het onderzoeksteam stelde een definitie voor het project voor, die voortbouwt op een bespreking van Jackie Green (2001) van Sciacca's definitie van 'peer education' (1987).

"Peer education is een vorm van gezondheids promotie, waarbij leden van een gemeenschap worden ondersteund om een wijziging binnen hun gemeenschap te promoten die leidt tot een betere gezondheid. 'Peer education' is het aanleren of delen van gezondheidsinformatie, waarden en gedrag door anderen, mogelijk met dezelfde sociale achtergrond, levenservaringen of interesses, te informeren." (Green, 2001)¹

Wat is de theorie achter 'peer education'?

De literatuur benadrukt dat 'peer education' als aanpak voor gezondheids promotie op verschillende manieren wordt ingezet. Er is niet één bepaalde theorie of conceptueel kader dat een volledige

¹ Bewerking van Green, J. (2001). Peer education. *Promotion and Education*, 8(2), 65-68.
doi:10.1177/102538230100800203

systematische aanpak biedt voor 'peer education'. Vaak blijken peer education-interventies gebruik te maken van een combinatie van theorieën of conceptuele kaders, om zich aan te passen aan de complexiteit van de problemen die ze willen aanpakken.

De literatuur geeft aan dat dit binnen de gezondheidspromotie de meest gebruikte gedragstheorieën binnen 'peer education' zijn: het Health Belief Model; de sociale leertheorie; de innovatiediffusietheorie en het sociaal ecologische model. Ze worden hieronder beschreven:

Het 'Health Belief Model'

Dit model kwam tot stand in de jaren 1950 door sociaal psycholoog Godfrey Hochbaum, en stelt dat als personen bewust worden gemaakt van hun risico voor een bepaald gezondheidsprobleem, en de mogelijke ernstige gevolgen, ze zullen openstaan om actie te ondernemen om dit risico te doen afnemen of zelfs weg te nemen.

Binnen de context van 'peer education' biedt deze theorie een kader voor initiatieven waarbij personen van een gemeenschap worden opgeleid om anderen te sensibiliseren over bepaalde gezondheidsproblemen, informatie te verstrekken en door te verwijzen naar gezondheidsdiensten om deze personen te helpen de impact van het probleem te voorkomen of te verminderen.

Sociale leertheorie

De theorie onderzoekt hoe gedrag het resultaat is van de interactie tussen de persoon en zijn omgeving (Liza Cragg, 2013). Ze stelt dat mensen gedrag zowel rechtstreeks leren door eigen ervaringen, als onrechtstreeks door anderen te observeren (Verenigde Naties Bevolkingsfonds en Family Health International, 2005).

De toepassing van deze theorie op 'peer education' kan worden gebruikt om initiatieven op te zetten waarbij een selecte groep van peers moeten handelen als rolmodellen en het geloof en gedrag van de gemeenschap moeten beïnvloeden, gebruikmakend van systematische processen, vaak met een vastgelegd doel en zelfmonitoring.

Innovatiediffusietheorie

Deze theorie, die oorspronkelijk werd uitgewerkt om uit te leggen hoe nieuwe ideeën en technologie worden verspreid, stelt dat sociale groepen vaak 'opinieeliders' of 'early adopters' van innovatie bevatten, die in staat zijn om groepsnormen en gedragsverandering te beïnvloeden door informatie te verspreiden (Rogers, 2003). Binnen 'peer education' biedt deze theorie een kader voor initiatieven waarbij peers worden geselecteerd voor hun talent om anderen te beïnvloeden en om nieuwe informatie en nieuw gedrag te introduceren.

Sociale ecologische modellen

Het sociaal ecologisch model werd voor het eerst voorgesteld als een conceptueel kader in de jaren 1970 en vestigt de aandacht op de verschillende invloedeniveaus op de ontwikkeling van een persoon, zoals individueel, interpersoonlijk, binnen de gemeenschap, organisatorisch als het openbaar beleid. Het onderzoekt ook de idee dat gedrag wordt bepaald door interactie van het individu met zijn omgeving.

Het model stelt dat het niet enkel gaat over het wijzigen van individueel gedrag, maar ook over het beïnvloeden van externe factoren die dit gedrag aanmoedigen (Changeology, , n.d.).

Bij gezondheidspromotie helpt dit model initiatieven ondersteunen die gebruikmaken van ‘peer education’ om invloed uit te oefenen op persoonlijke en interpersoonlijke bepalende factoren en om de gemeenschap en mogelijk de sociale instellingen en het openbaar beleid te beïnvloeden.

Wat is het bewijs omtrent de efficiëntie van peer education?

Het onderzoeksteam selecteerde drie sterke systematische evaluaties uitgevoerd tussen 2009 en 2017 om de efficiëntie van ‘peer education’ na te trekken (meer informatie over deze evaluaties vindt u in het volledige rapport).

Over het algemeen vertoonde het bewijs gemengde resultaten wat de efficiëntie van ‘peer education’ betreft. Terwijl de evaluatie van interventies in ontwikkelingslanden positieve gezondheidskennis en -gedrag aantoonde, werd in de evaluaties van interventies in de VS en Europa geen duidelijk bewijs van efficiëntie op de gezondheidsresultaten voor het doelpubliek geleverd. Toch blijken alle evaluaties tot de conclusie te komen **dat er een bewijs van efficiëntie is wat de toename van gezondheidskennis en -vaardigheden betreft**. Er is verder onderzoek vereist om alle aspecten van peer education-interventies in detail te onderzoeken en om te zien wat leidt tot gedragsverandering in deze context.

Geen van de evaluaties onderzocht de voordelen en effecten van de peer education-ervaring voor de ‘peer educators’ zelf, bijvoorbeeld een toename op vlak van kennis en vaardigheden, het vinden en houden van een baan, een gedragswijziging en empowerment. Ook dit is een gat in de kennis.

Hoe moet de opleiding voor jonge ‘peer educators’ eruitzien?

In alle literatuur wordt benadrukt dat de opleiding een belangrijk element is voor het succes van een peer education-programma. Er is echter weinig informatie over de eigenlijke inhoud van de opleiding voor ‘peer educators’ in Europa en er worden vaak verschillende opleidingsmethodes aangeboden. Het belangrijkste model blijkt te steunen op een face-to-face opleiding met interactieve strategieën, zoals presentaties in kleine groepen, rollenspelen of spelletjes. Het gebruik van coaching en tutoring wordt ook vaak voorgesteld.

De Europese richtlijnen voor Youth AIDs Peer Education benadrukken ook dat na een initieel opleidingsprogramma, de ‘peer educators’ hun leerervaring verderzetten en voortdurende ondersteuning en hulp nodig hebben bij het ontwikkelen en het uitvoeren van activiteiten. Ze raden het gebruik aan van kleine supervisiegroepjes die worden geleid door professionals (leraars, jeugdwerkers, oudere peers) en die op regelmatige basis samenkomen. Andere vormen van bijstand kunnen beschikbaar worden gesteld, zoals een bijkomende opleiding, het gebruik van openbare faciliteiten en lokale sponsoring (Svenson, 2003).

Wat de kennis en vaardigheden betreft die door de ‘peer educators’ moeten worden verworven via een opleiding, suggereert de literatuur dat deze afhangen van het projectonderwerp, het model en actieplan

(Svenson, 2003). Zo vond het literatuuronderzoek een aantal handleidingen en richtlijnen ter ondersteuning van de ontwikkeling van peer education-vaardigheden rond seksuele gezondheid en hiv-preventie (sommige worden vermeld in het onderdeel over bestaande bronnen voor 'peer education' bij jongeren). Toch worden communicatie-, presentatievaardigheden en op het onderwerp gebaseerde kennis vaak vermeld als de kern, ongeacht het onderwerp of de vorm van de interventie.

Zou e-learning een goede opleidingsmethode zijn?

Gezien een van de voorgestelde resultaten van het hele project een e-learning² trainingprogramma is voor jonge 'peer educators', zocht het onderzoeksteam naar bewijs van de efficiëntie van e-learning als opleidingsmethode om jonge 'peer educators' te ondersteunen.

Helaas kon het onderzoeksteam dit soort bewijs niet vinden en werd er enkel één voorbeeld gevonden van een peer education-programma dat gebruik maakte van e-learning als onderdeel van de opleidingsstrategie (Girlguiding UK).

Over het algemeen lijkt het gebrek aan literatuur erop te wijzen dat e-learning geen wijd verspreide aanpak is voor 'peer education' bij jongeren. Toch voert sommige literatuur aan dat 'informele e-learning' vaak voorkomt om het opleidingsproces voor jongeren te bevorderen in een onderwijsomgeving, zoals een school of universiteit (UK Department for Education, 2003).

Een raadpleging over het bewijs van de efficiëntie van e-learning in de post-16 sector³ uitgevoerd door de universiteit van Sussex in het VK (Benedict du Boulay, 2008) stelde dat de belangrijkste factoren die bijdragen tot de efficiëntie van e-learning de volgende zijn:

- Fysieke toegankelijkheid, heeft de persoon toegang tot een geschikt toestel en internettoegang?
- Sociale toegankelijkheid, gelinkt aan de sociale en culturele context; zelfs als er een computer beschikbaar is, voelt de persoon zich op zijn gemak en heeft hij de nodige kennis om hem te gebruiken?
- Toegankelijkheid gelinkt aan HCI⁴ designkwesties, wanneer een persoon een computer heeft en bereid is om hem te gebruiken, maar de software niet geschikt is voor het doeleinde.
- Beoordeling die het leren en deelnemen van studenten ondersteunt, bijvoorbeeld gebaseerd op de activiteiten.
- Sociale aanwezigheid, vooral wanneer de deelnemers in het leerproces volledig zelfstandig moeten leren, bijvoorbeeld bij een cursus van op afstand.

² The Learning and Skills Council (LSC) definieert e-learning als leren met behulp van technologische informatie- en communicatietools. Het gaat onder meer om het internet, intranet, op computergebaseerde technologie of interactieve televisie. Het kan ook gaan om het gebruik van e-technologie om traditionele leermethodes te ondersteunen, bijvoorbeeld het gebruik van elektronische stiftborden of videoconferenties.

³ De onderzoekers verwijzen naar organisaties die onderwijs verschaffen aan niet-gegradueerden in het hoger onderwijs, studenten geneeskunde en dokters, en op het werk gebaseerd leren.

⁴ HCI (human-computer interaction, interactie tussen mens en computer) is de studie van hoe mensen interageren met computers en in welke mate computers al dan niet zijn ontwikkeld voor succesvolle interactie met mensen.
<http://searchsoftwarequality.techtarget.com/definition/HCI-human-computer-interaction>

- De mogelijkheid om sociale relaties te definiëren in verhouding tot de omgevingscontext, los van vooraf bestaande relaties.
- De aanwezigheid van een virtuele tutor via: schriftelijke informatie en verschillende persoonlijke standpunten; geschreven en gesproken informatie; tekst; meningen en gesproken taal.
- Het gevoel van samen zijn waarvoor het gebruik van telecommunicatie zorgt.
- Het verdwijnen van de computerinterface in de interactie.
- Personalisering, het aanpassen van de leerfaciliteiten om tegemoet te komen aan individuele noden en de huidige activiteit.
- Zelf bereid zijn om te werken met e-learning, in plaats van gevraagd te worden om het te gebruiken.

Gebaseerd op de bevindingen van deze raadpleging kan worden besloten dat het design van een e-learningprogramma gebaseerd moet zijn op het begrijpen van de behoeften van het doelpubliek wat de toegankelijkheid en aanvaarding van een e-learning platform betreft. Verder moet het samengaan met mechanismen om motivatie, sociale interactie en communicatie, en praktisch leren te bevorderen.

Uit welke andere projecten of resources over peer education kunnen we iets leren?

Er is een rijkdom aan op bewijs gebaseerde resources voor groepen en organisaties die programma's voor 'peer education' willen ontwerpen en verstrekken. Deze resources bevatten meestal advies over onder meer het plannen van programma's voor 'peer education', de selectie van managers/coördinatoren, train-the-trainer programma's, trainingmethodes, werving van 'peer educators', bescherming en evaluatie. Voorbeelden:

- [Youth Peer Education Toolkit \(2006\)](#)
- [HIV Prevention among Young People: Life Skills Training Kit, Volume 1 \(2006\)](#)
- [Girलगuiding](#)
- [My-PEER Toolkit \(2010\)](#)
- [Approaches to Peer-led Health Education: A Guide for Youth Workers Paperback – 1 May 1993](#)
- [European guidelines for youth AIDS peer education \(1998\)](#)
- [Included, involved, inspired, a framework for good practice for an effective IPPF peer education programme](#)

Wat zijn, vanuit het perspectief van een jongere, de vaardigheden waarover een jonge 'peer educator' moet beschikken?

Als onderdeel van de onderzoeksstrategie voor het European Youth Health Champions Project, voerde RSPH een onderzoek naar de vaardigheden, kennis en het gedrag van jonge 'peer educators'. De bedoeling was bij een groot aantal jongeren het voorgestelde vaardighedenkader en hun favoriete

opleidingsmethodes aftoetsen, om te verzekeren dat hun mening meespeelt bij het ontwerpen van het uiteindelijke project: een opleidings- en ontwikkelingspakket voor jonge 'peer educators'.

De enquête werd gevoerd van 3 augustus 2017 tot 30 oktober 2017. De data voor de verspreiding en promotie per land liepen uiteen, maar de partners werden geadviseerd om de enquête actief te promoten gedurende twee weken.

Resultaten

Er werden 162 antwoorden ontvangen uit 18 landen, maar de meerderheid kwam uit België (42,59%), het VK (31,18%), Bulgarije (26,88%) en Italië (15,05%).

De meerderheid van de respondenten, ongeveer 47% van het totaal, was tussen de 18 en 21 jaar oud, gevolgd door 20% 14- tot 17-jarigen; vervolgens 17% 23- tot 25-jarigen en 16% boven de 25 jaar.

Het grootste deel respondenten was 'peer educator' (54%) terwijl een kwart van de respondenten vermeldde nog niet in contact te zijn gekomen met 'peer education' (25%). Het resterende vijfde werd ofwel opgeleid om 'peer educator' te worden, was bevriend met of kende een 'peer educator' (Tabel 3).

De respondenten werd vervolgens een reeks vragen gesteld over hoe belangrijk het is dat jonge 'peer educators' over bepaalde kennis en vaardigheden beschikken. Aan de hand van een Likert-schaal met 6 punten moesten de respondenten een beoordeling geven van 0 tot 5, waarbij nul overeenstemde met 'onbelangrijk' en vijf met 'zeer belangrijk'. De labels voor belangrijk (4), redelijk belangrijk (3), redelijk onbelangrijk (2) en van weinig belang (1) werden later toegevoegd.

Kennis en vaardigheden

Alle aangehaalde kennis- en vaardigheidsdomeinen worden beschouwd als belangrijk in bepaalde mate, maar de top vijf van vaardigheden die werden beschouwd als heel belangrijk waren:

1. communicatievaardigheden (59%)
2. kennis over een bepaald onderwerp of interesse (46%)
3. presentatievaardigheden (44%)
4. leiderschapvaardigheden (42%)
5. en de vaardigheid om problemen op te lossen (39%)

Opleidingsvoorkeuren

Wanneer hen werd gevraagd naar de verkozen opleidingsmethodes met betrekking tot de voorgestelde lijst van kennis en vaardigheden, was er een duidelijke voorkeur voor persoonlijk contact, interactie en werkervaring, zoals het geval is bij een face-to-face opleiding, leren op de werkplek en schaduwten. Het is geen verrassing dat e-learning enkel de voorkeur kreeg voor het gebruik van de sociale media en digitale technologie, en in enige mate voor opzoekvaardigheden. Zelfsturend leren was het minst populair.

Gedrag

De respondenten kregen een lijst met soorten gedrag en werden gevraagd hoe belangrijk ze volgens hen waren voor jonge 'peer educators', weergegeven op een 5-puntenschaal met de labels 'erg belangrijk', 'belangrijk', 'redelijk belangrijk', 'redelijk onbelangrijk' en 'onbelangrijk'.

Alle antwoorden waren ofwel ‘redelijk belangrijk’, ‘belangrijk’ of ‘zeer belangrijk’, wat aangeeft dat ze allemaal in zekere mate werden beschouwd als belangrijk gedrag voor een jonge ‘peer educator’. Onder ‘zeer belangrijk’ werd geplaatst

1. betrouwbaar (73%)
2. aanspreekbaar en vriendelijk (70%)
3. enthousiast (60,9%)
4. empathisch (60,9%),
5. handelen als een goed voorbeeld (57,9%)
6. en bereidheid om de gezondheid en het welzijn van anderen te ondersteunen (54,69%)

Het ‘minst’ belangrijke gedrag was: bereidheid om nieuwe vaardigheden te leren (46,7%), een teamspeler zijn (46%) en een interesse in gezondheid (40%). Andere suggesties waren: betrouwenswaardigheid, niet veroordelend zijn, sociaal en vriendelijk zijn, cultureel bewustzijn, respect tonen en kritiek aanvaarden.

Wat moet de rol van ‘peer educators’ zijn?

De respondenten werd gevraagd om de belangrijkste en minst belangrijke taken van een ‘peer educator’ in volgorde van belang te zetten, vertrekkende van een lijst met opties. De belangrijkste taken waren:

1. individuele jongeren advies/coaching bieden (5,63),
2. gevolgd door het aanreiken van gezondheidsinformatie (5,44)
3. en luisteren naar peers (5,18).

Wat is de visie van jonge ‘peer educators’ rond opleiding?

Er werden twee focusgroepen samengesteld met jongeren tussen 14 – 25 jaar, één in het VK (StreetGames, n=5) en één in Malta (Agenzija Zghazagh, n=8).

De groepsvragen gingen over:

- Het soort opleiding dat ze hadden gekregen om een ‘peer educator’ of iets gelijkaardigs te worden
- De aspecten van de opleiding die het meest en het minst nuttig waren
- Ervaring met het afwerken van een e-learningcursus
- De voor- en nadelen van een e-learningopleiding
- Goede tips voor wie een e-learningtool ontwikkelt
- De efficiëntie van e-learning
- De beste manier om je als jonge ‘peer educator’ te oefenen

Terwijl de aantallen in de focusgroepen beperkt bleven, zijn de bevindingen over het algemeen consistent met de enquêteresultaten en wijzen ze een duidelijke richting aan voor de verdere ontwikkeling van leermateriaal.

In overeenstemming met de enquête zagen de jongeren de rol van de 'peer educator' als iemand die advies, ondersteuning en aanmoediging geeft aan andere jongeren, op een informele manier. De respondenten benadrukten het belang van vaardigheden zoals het voeren van gesprekken in plaats van een formele opleiding met hun peers, en vonden ervaring hebben over bepaalde gezondheidsonderwerpen minder belangrijk. Ze vonden dat ze zelf opzoekingen konden doen. Kennis van de geschikte informatiebronnen voor jongeren kan hier bijgevolg nuttig zijn. Wat interessant is, is dat er ook wat feedback kwam over de terminologie, wat eigenlijk niet voorkwam in de enquête. Sommige jongeren voelden zich niet comfortabel bij de term 'peer educator' en gaven de voorkeur aan 'jonge adviseur'. Terwijl 'peer educator' de professionele term is voor de functie, kan het nuttig zijn om dit verder uit te testen en andere termen te overwegen voor de opleiding en het diploma.

Er waren duidelijke boodschappen over de opleiding in beide focusgroepen. Terwijl e-learning een paar erkende voordelen bood, was het niet de verkozen leerstijl voor deze leeftijdsgroep en voor het verwerven van de vaardigheden die vereist zijn voor deze rol. De respondenten zagen duidelijk het belang van een face-to-face opleiding in groep en de gelegenheid om communicatievaardigheden te oefenen in een veilige omgeving met feedback van ervaren collega's. De kans om de functie te ervaren aan de hand van schaduwen of observatie, en om praktische vaardigheden te ontwikkelen, genoot de voorkeur. Hulp aan de hand van praktische tips, voorbeelden van activiteiten en conversatie werden ook gesuggereerd.

Toch is het belangrijk dat we benadrukken dat voor meer dan de helft van de deelnemers (8) e-learning een leermethode is waarmee ze nog geen ervaring hadden; het zou dus kunnen dat hun voorkeur sowieso meer naar hun bestaande opleidingservaring neigt.

Wat kunnen we leren uit bestaande initiatieven die gebruikmaken van 'peer education' voor jongeren in Europa?

Om de omvang van de aanpak in Europa duidelijk te maken, nomineerden projectpartners casestudies van succesvolle peer education-programma's in hun land.

De ontvangers of begunstigden van de projecten in de voorgestelde casestudies zijn talrijk, maar de twee belangrijkste groepen zijn:

- a- jongeren die werden opgeleid en ondersteund om 'peer educator' te worden en een of andere vorm van interventie uit te voeren
- b- jongeren die op een of andere manier werden ondersteund of betrokken in een interventieproces

In sommige projecten overlaptten deze twee groepen elkaar, vaak onopzettelijk, wanneer jongeren meer betrokken raakten en dan aangemoedigd werden om zelf meer leiderschapsrollen op zich te nemen, zoals die van 'peer educator'. De evaluaties toonden een brede waaier van voordelen voor beide

groepen. Zij die de interventie kregen, vertoonden meestal - afhankelijk van de aard van de interventie - verbeteringen op vlak van gezondheidsgerelateerd gedrag en gewoontes, en in veel gevallen ook op vlak van zelfbeeld en zelfvertrouwen. Degenen die werden opgeleid als 'peer educators' verwierven een reeks interpersoonlijke en levensvaardigheden, naast de specifieke kennis en informatie in verband met het project.

Als we kijken naar de vermelde succesfactoren, waren er aanzienlijke gelijkenissen tussen de casestudies, ondanks de verschillen in de details van de projecten. Dit zijn succesfactoren op vlak van het algemene succes van het project in het bereiken van zijn doelgroep en het beïnvloeden van gedrag, en in het werven en opleiden van 'peer educators'. Ze werden niet noodzakelijk opgedeeld in deze categorieën. Ze kunnen worden gegroepeerd onder de hoofdingen: aanmoedigen van fysieke activiteit, werving van 'peer educators'; het onderricht en training die worden gegeven aan 'peer educators'; en organisatorische kwesties.

Fysieke activiteit aanmoedigen

- Activiteiten aanbieden naast de traditionele sporten, die leuk zijn om te doen en weinig of geen uitrusting vereisen.
- Ervoor zorgen dat de activiteiten plaatsvinden op plaatsen die fysiek toegankelijk zijn en makkelijk te bezoeken voor de doelgroep.
- De activiteiten zijn bij voorkeur gratis.
- De drempels om deel te nemen, begrijpen bv. zelfbewustzijn, bang om zich pijn te doen of het niet te kunnen, er geen plezier aan beleven of niet van competitie houden.
- Wees gevoelig voor culturele, religieuze en genderkwesties.

Werving van 'peer educators'

- Werf peers met verschillende achtergronden die de kenmerken en diversiteit van de doelgroep weerspiegelen.
- Werf peers met verschillende persoonlijkheden en vaardigheden en met potentieel om zich in te leven in jongeren.
- Wees je bewust van bestaande groepen identiteiten bij het aanwerven en laat, indien mogelijk, nieuwe groepsidentiteiten tot stand komen rond dit project.
- Betrek jongeren via face-to-face communicatie wanneer mogelijk.
- Betrek peers bij de selectie van 'peer educators'.
- Bied kansen om projectdeelnemers mee te betrekken in de totstandkoming van het toekomstige 'peer leadership'.
- 'Peer educators' moeten geïnteresseerd zijn in de problemen en de voordelen zien van de kans om nieuwe vaardigheden te verwerven.

Opleiding en training voor 'peer educators'

- De kwaliteit, omvang en gevoeligheid van de opleiding en ondersteuning die worden geboden aan ‘peer educators’ zijn van vitaal belang voor het succes ervan.
- De doelstellingen en structuur van de opleiding moeten duidelijk zijn, maar ook flexibel en aanpasbaar aan verschillende omstandigheden en contexten.
- De erkenning van de opleiding wordt op prijs gesteld, omdat het iets tastbaars is voor de deelnemers.
- Trainers en ‘peer educators’ moeten worden behandeld als gelijken door een collectief eigendom van de inhoud van de opleiding en betrokkenheid bij de planning en evaluatie.
- Er moet een gestructureerd curriculum zijn, maar de manier van lesgeven moet informeel blijven, bv. aan de hand van groepsdiscussies en praktische activiteiten, zoals rollenspelen en spelletjes.
- De cursussen moeten worden gegeven in een jeugd vriendelijke omgeving.
- Trainers moeten zich bewust zijn van de flexibele ontwikkeling van peer educator-rollen en de deelnemers laten vorderen op hun eigen ritme.

Organisatorische kwesties

- Er moet een duidelijk plan en een systematische aanpak zijn voor de oplevering van het project, maar die kan worden bijgestuurd en aangepast indien nodig.
- Een train-de-trainerprogramma is noodzakelijk om de consistentie en kwaliteit van de gegeven opleiding te verzekeren.
- Begrijpen wie de lokale spelers zijn en samenwerking met andere lokale partners is van essentieel belang.
- Bouw netwerken van lokale aanhangers en ontwikkel partnerschappen.
- De samenwerking met en ondersteuning door een geïdentificeerde lokale contactpersoon (bv. leerkracht bij projecten in scholen) is van vitaal belang.
- Er moet bij elke fase ondersteuning worden voorzien voor de ‘peer educators’, maar vooral bij de ontwikkeling van hun rollen.
- Projecten vragen om tijd en geld en het engagement van partners moet vanaf het begin duidelijk zijn.
- Voorzie voortdurende evaluatie op een schaal die geschikt is voor het project en de beschikbare middelen.
- Wees gevoelig voor potentiële wijzigingen in het politieke klimaat.
- Ontwikkel duidelijke communicatie en marketing, in samenwerking met jongeren.
- Bij projecten moet er te allen tijde naar gestreefd worden om potentiële machtsonevenwichten tussen ‘peer educators’, peers en andere aanhangers weg te werken.

Wat zijn de algemene conclusies van het onderzoek?

De resultaten van het onderzoek tonen aan dat er zeker iets valt te zeggen voor het gebruik van ‘peer education’ bij jongeren, zolang ze past binnen de veelzijdigheid en aanvaardbaarheid van peer education-benaderingen bij jongeren. Terwijl er geen consensus is over de rechtstreekse impact van ‘peer education’ op de gedragswijziging en verbetering van de gezondheid, toch is er een duidelijk bewijs dat het de kennis en vaardigheden van de betrokkenen verbetert.

Uit het onderzoek bleek dat voor de mogelijke kandidaten het gebruik van 'peer educators':

- a) Een zeer aanvaardbare aanpak voor gezondheidsopvoeding voor jongeren was, vooral over gevoelige onderwerpen zoals seksuele gezondheid, hiv-preventie, huiselijk geweld;
- b) Een effectieve methode was om jongeren kennis te laten maken met een gezondere levensstijl in Europese landen;
- c) Dat er een hele reeks factoren is die het succes van de peer education-programma's kunnen beïnvloeden en waarmee rekening moet worden gehouden voor het projectdesign, waaronder:
 - o Het gebruik van theorie en bewijzen om een duidelijk begrip te verzekeren van de mechanismen die kunnen zorgen voor een gedragswijziging en de verwachte resultaten van de interventie;
 - o Het grote aantal op bewijs gebaseerde en hoogkwalitatieve resources die beschikbaar zijn om het design en de evaluatie van peer education-programma's te ondersteunen;
 - o Een systematische aanpak voor het opleveren van peer education-programma's;
 - o Strategieën voor de werving van 'peer educators' die zorgen voor een team dat de kenmerken en diversiteit van de doelgroep, de mix van persoonlijkheden en leerstijlen weerspiegelt.

Over de rol, vaardigheden en opleiding van 'peer educators' liepen de resultaten van het eerste en tweede onderzoek trouwens gelijk:

- De doelstellingen en structuur van de opleiding moeten duidelijk maar flexibel zijn en aanpasbaar aan verschillende settings en contexten;
- De erkenning van de opleiding wordt op prijs gesteld, omdat het iets tastbaars is voor de deelnemers;
- Trainers en peer educators moeten worden behandeld als gelijken door een collectief eigendom van de inhoud van de opleiding en betrokkenheid bij de planning en evaluatie;
- De opleiding moet worden gegeven in een jeugd vriendelijke omgeving;
- Trainers moeten zich bewust zijn van de flexibele ontwikkeling van peer educator-rollen en de deelnemers laten vorderen op hun eigen ritme;
- De meest populaire opleidingsmethodes waren praktische benaderingen, het schaduwen van ervaren leiders, groepswork en buitenactiviteiten;
- De belangrijkste vaardigheden voor een 'peer educator' bleken een combinatie te zijn van interpersoonlijke vaardigheden en kennis: communicatievaardigheden, basiskennis op vlak van gezondheid en welzijn, kennis over specifieke onderwerpen, presentatievaardigheden en leiderschap;
- Dat het gebruik van e-learning voor 'peer education' beperkt is, maar het kan worden gebruikt als deel van een ruimere aanpak (met fysieke interactie).

Terwijl vanuit het perspectief van een jongere de favoriete opleidingsmethode face-to-face groepssessies zijn, kwam uit het literatuuronderzoek en de focusgroepen naar voren dat e-learning potentiële voordelen heeft, waaronder een bredere interactiviteit, personalisering en het gebruik van technologie om te leren wanneer je maar wil. De aanbevelingen waren onder meer: het leuk maken, een eenvoudige inhoud met meerkeuzevragen, het bevorderen van betekenisvolle interactiviteit en feedback, het gebruik van quizen, een zekere toerekenbaarheid en het voorzien van ondersteuning.

Verder is, zoals al vermeld bij het literatuuronderzoek, het gebruik van e-learning bij jongeren nog steeds niet wijd verspreid en is er daarom geen bewijs van zijn efficiëntie (of het gebrek daaraan). De projectsamenwerking ziet deze lacune als een opportuniteit om deze methode uit te proberen als een innovatie voor 'peer education' voor jongeren.

De uitgevoerde analyse had enige beperkingen. Zo bevatte het literatuuronderzoek bijvoorbeeld geen analyse van de impact van het peer education-proces op de 'peer educators' zelf. De enquête had een relatief laag respons- en volledigheidsperscentage; 58% van de deelnemers vulde de vragenlijst niet volledig in. De zestien casestudies gebruikten een brede definitie van 'peer educator' die geen rekening hield met de mogelijke verschillen in terminologie van de peer educator-rollen.

Het vaardighedenkader van de European Youth Health Champions

De belangrijkste onmiddellijke output van de onderzoeksresultaten die worden voorgesteld in dit rapport is een vaardighedenkader voor de vorming van jonge 'peer educators'.

Vaardigheid kan worden gedefinieerd als de mogelijkheid om een bepaalde functie, rol of taak succesvol of efficiënt uit te voeren.

Er wordt voorgesteld om de vaardigheden op te splitsen in drie delen:

- **Kennis:** de 'peer educators' de onderliggende concepten en theorie rond gezondheid, welzijn en 'peer education' voor gezondheidspromotie meegeven.
- **Vaardigheden:** slaat op de verwerving van praktische vaardigheden om een waaier van taken uit te voeren in hun rol als 'peer educators'.
- **Gedrag,** nauw vermengd met kennis en vaardigheden: 'peer educators' moeten worden aangemoedigd om gedrag te ontdekken, weerspiegelen en aan te nemen dat overeenstemt met hun rol als 'peer educator'.

Het perspectief van dit kader bevordert de standpunten en voorkeuren van jongeren en jonge 'peer educators' zelf, terwijl het ook gevoed wordt door de literatuur en casestudies van succesvolle peer education-benaderingen.

Kennis	Voorgesteld mechanisme/opleiding	Leerresultaat
--------	-------------------------------------	---------------

Kennis	Voorgesteld mechanisme/opleiding	Leerresultaat
Belangrijkste kennis over gezondheid en welzijn	Face-to-face opleiding of leren op de werkplek, experimenteel gebruik van e-learning	Begrijpen wat er wordt bedoeld met gezondheid en welzijn, de effecten van hun levensstijl op hun gezondheid, en hoe ze hun eigen fysieke en mentale gezondheid kunnen verbeteren. 'Peer education' als een benadering voor gezondheidspromotie
Kennis over het specifieke onderwerp van het project (bv. sport en fysieke activiteit, seksuele gezondheid, gendergeweld, ...)	Face-to-face opleiding, zelfsturend leren, leren op de werkplek, experimenteel gebruik van e-learning	Om diepgaande kennis te verwerven over een bepaald onderwerp om het bewustzijn erover te promoten

Vaardigheden	Voorgesteld mechanisme/opleiding	Leerresultaat
Presentatievaardigheden om gezondheidsboodschappen over te brengen naar een groep peers	Formele face-to-face opleiding of leren op de werkplek, experimenteel gebruik van e-learning	In staat zijn om een presentatie over een onderwerp te plannen en te geven aan een groep peers
Communicatievaardigheden om anderen te motiveren of te steunen bij het verbeteren van hun gezondheid en welzijn	Formele opleiding en activiteiten op de werkplek, experimenteel gebruik van e-learning	Communicatievaardigheden verwerven en ontwikkelen om anderen te motiveren en/of te steunen bij het verbeteren van hun gezondheid en welzijn
Planning en organisatorische vaardigheden om campagnes en activiteiten over gezondheid te verzorgen	Formele face-to-face opleiding of leren op de werkplek, experimenteel gebruik van e-learning	De capaciteit verwerven om een eenvoudig uitvoeringsplan op te stellen voor gezondheidsactiviteiten
Leiderschapsvaardigheden voor gezondheidspromotie	Formele face-to-face opleiding of leren op de werkplek, experimenteel gebruik van e-learning	De vaardigheid verwerven om peers te beïnvloeden en inspireren om de gezondheid en het welzijn van zichzelf of hun gemeenschap te verbeteren

Gedrag	Beschrijving
Betrouwbaar	Engagement om alle toegewezen projectactiviteiten zo goed mogelijk en tijdig af te werken
Enthousiast	Interesse tonen in en enthousiast zijn om de gezondheid te verbeteren en over andere projectactiviteiten

Gedrag	Beschrijving
Aanspreekbaar en vriendelijk	Bereidheid aantonen om aangesproken te worden door peers om hen te helpen met het verkrijgen van gezondheidsinformatie of -dienstverlening
Handelen als een goed voorbeeld	Zelf het gezonde gedrag vertonen dat wordt gepromoot binnen het project
Bereidheid om de gezondheid en het welzijn van anderen te ondersteunen	Luisteren en praten met andere jongeren over hun problemen
Empathisch	In staat om de gevoelens van een ander persoon te begrijpen en delen
Betrouwenswaardig	Kan worden vertrouwd als een eerlijk en oprecht persoon
Respectvol	Ook beleefd en met een cultureel bewustzijn
Motiverend	In staat om anderen positief aan te moedigen om hun doelen te bereiken
Zelfovertuiging	In zijn eigen capaciteiten geloven om iets te bereiken

Alle onderdelen zijn met elkaar verbonden en vaardigheden kunnen worden aangeleerd via opleiding, ervaring, feedback en door anderen te observeren. Het wordt aanbevolen dat ervaren professionals met kennis van zaken op vlak van jeugdwerk dit opleidingsproces sturen.